

верситета повысили свою квалификацию по теме «Компьютерные технологии в образовании».

Ежегодно на счет университета поступает 800-850 млн. руб. (в среднем) от оказания Институтом платных образовательных услуг населению.

Есть ли у нас проблемы? Безусловно, есть. И главная из них заключается в том, что нам не доводят плановые показатели по переподготовке и повышению квалификации. Работники организаций и учреждений Витебска и Витебской области, как правило, повышают квалификацию в головных министерских учебных заведениях. Мы же могли бы вести эту работу, как говорят, «без отрыва от производства». При успешном решении этой задачи мы смогли бы перейти на организацию долгосрочных отношений с потребителями.

Кадровые ресурсы, достоверность и своевременность информации, ее практическая направленность, организация работы по принципу «от классического образования к образованию через всю жизнь» в этом и заключается смысл и цель работы Института по подготовке высококвалифицированных специалистов в системе дополнительного профессионального образования.

1. Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 24.01.2008 № 103 (ред. От 13.10.2008) «Об утверждении положения об учреждении образования (подразделении учреждения образования), обеспечивающем повышение квалификации и переподготовку кадров, и о внесении дополнений и изменений в постановление Совета Министров Республики Беларусь от 15 мая 2007г. № 599» (НРПА Республика Беларусь, 07.02.2008, №30,5/26706).

Півавар М.В.

ПЕДАГОГ, КРАЯЗНАЎЦА, ГРАМАДЗЯНІН ВІТОЛЬД ЕРМАЛЁНАК

Краязнаўства з'яўляецца важным сродкам выхавання ў насельніцтва краіны патрыятызму, інтэрнацыяналізму, грамадскіх якасцяў. Асобы, якія бяруць актыўны ўдзел у вывучэнні роднага краю, мерапрыемствах па ахове помнікаў, стварэнні музеяў, асветніцкай дзейнасці ў друку – больш глыбока пазнаюць мінулае і сучаснае сваёй краіны. Школьнае краязнаўства з'яўляецца састаўной часткай вучэбна-выхаваўчай працы з дзецьмі і падлеткамі. Як і ў любой справе, важнае значэнне адыгрываюць людзі – ініцыятары, арганізатары і асноўныя праваднікі краязнаўства ў школе. Адным з найбольш актыўных педагогаў Віцебшчыны, які ўсё свядомае жыццё займаецца вывучэннем роднага краю, выкарыстоўвае атрыманыя матэрыялы ў навучальным працэсе, з'яўляецца Вітольд (Вітаўт) Антонавіч Ермалёнак.

Нарадзіўся Вітольд Антонавіч 28 ліпеня 1954 г. у в. Жэймяны Браслаўскага раёна Віцебскай вобласці. Вучыўся ў пачатковай школе в. Завер’е Браслаўскага раёна, скончыў Слабадскую СШ Браслаўскага раёна (1971), гістарычны факультэт ГрДУ імя Я. Купалы (1976) [1].

Цікавасць да гісторыі Беларусі, роднага краю, станаўленне нацыянальнай самасвядомасці і гістарычнай свядомасці стала фарміравацца пад уплывам расповедаў бацькі пра лёс роду і краю, праз знаёмства з міжваеннай беларускай нацыянальнай і польскай літаратурай (забароненай у савецкі час), у якой змяшчалася інфармацыя пра падзеі, якія не афішыраваліся афіцыйнай дзяржаўнай ідэалогіяй. У час вучобы ва універсітэце малады студэнт займаўся ў гісторыка-краязнаўчым гуртку пад кіраўніцтвам прафесара Я.Н. Мараша. У адпаведнасці з тэматыкай гуртка навуковыя доследы палягалі ў сферы краязнаўства. Другой зацікаўленасцю Вітольда Антонавіча стала педагогіка. Займаўся ёю, як і краязнаўствам, вельмі сур’ёзна. Дыпломная работа была падрыхтавана на актуальную у той час тэму і разглядала выкарыстанне педагогічнай савецкай спадчыны ў краінах сацыялістычнага лагера. Даследаванне “Ідэі А.С. Макаранкі ў ПНР і ГДР” была напісана на высокім навуковым узроўні, на падставе нямецкіх і польскіх крыніц і прапанавана да выдання [2]. Адзначым, што ў ФРГ і цяпер дзейнічае навукова даследчы інстытут, які вывучае навуковую спадчыну А.С. Макаранкі. На постсавецкай жа прасторы, больш папулярныя ідэі заходняй педагогікі мінулага стагоддзя.

Пасля заканчэння ВНУ Вітольд Антонавіч вярнуўся на радзіму, у Браслаўскі раён. Аднак вольнай вакансіі настаўніка гісторыі не было, таму прыйшлося паехаць у Міёры, куды па размеркаванні трапіла жонка. Пяць гадоў (1976–1981) працаваў настаўнікам гісторыі ў СШ № 1 г. Міёры. З адкрыццём у 1981 г. у горадзе СШ № 3 пачаў працаваць у ёй, дзе выкладае гісторыю і па цяперашні час.

Заробкі настаўніка невялікія пры любой ўладзе і ў любой краіне. А сямейны бюджэт маладых настаўнікаў патрабаваў істотнага папаўнення. Прычыны для таго былі вельмі сур’ёзнымі – нарадзілася дачка Юля (1977), потым другая – Ліля (1978), а ў 1988 г. сын Антон. З 1976 г. у раённым Доме піянераў Вітольд Антонавіч пачаў весці гурток “Кароткі курс гісторыі Беларусі на прыкладзе мясцовага краю”. Назва праз пэўны час была зменена на больш рамантычную – “Арганаўты мінулага”. Профіль выбраў той, які вабіў з дзяцінства – краязнаўча-археалагічны. Праграма была разлічана на 144 гадзіны і прадугледжвала напачатку практычнае вывучэнне мінулага Міёрскага краю. Таму, ад самага пачатку гурткоўцы пачалі ўдзельнічаць у археалагічных раскопках на тэрыторыі Міёрскага раёну. Была аказана істотная дапамога такім беларускім археолагам як Л. Дучыц, Э. Зайкоўскі, П. Ціхановіч, В. Шадыра.

Даследаванні не абмяжоўваліся толькі вывучэннем старажытнай гісторыі краю. Яны і цяпер маюць комплексны характар. З усіх накірункаў, акрамя археалогіі, большая ўвага пачала надавацца, этнаграфіі, генеалогіі, нумізматыцы, архітэктуры роднага краю. Гурткоўцы пачалі збіраць успаміны пра мінулае краю. Праца набыла сістэмнасць і пераемнасць. Абавязковай стала тэарэтычная падрыхтоўка. Пачалі весці хроніку гуртка. У 1980 г. быў распрацаваны герб гуртка, на якім сімвалічная выява карабля, на ветразях якога змешчаны дэвіз: “Шукаць і знаходзіць”. Выява мачты спалучае ў сябе тры рэчы – рыдлёўкі, алоўка і мяча. На корпусе карабля назва гуртка – “Арганаўты мінулага”. На працягу шэрагу гадоў былі зроблены важныя археалагічныя адкрыцці. Так, разам з П.М. Ціхановічам быў выяўлены безкурганны могільнік X–XI ст. паміж в. Казлоўцы і Шніткі (Міёрскі раён) [3]. А ўвогуле, гурткоўцамі выяўлена і ўведзена ў навуковы зварот некалькі дзесяткаў гарадзішчаў, селішчаў, курганоў, курганных груп і іншых археалагічных аб’ектаў.

У пачатку 1990-х гадоў, на хвалі нацыянальнага адраджэння дзейнасць гурткоўцаў арганічна ўлілася ў шырокі школьны краязнаўчы рух нашай краіны арганізаваны Рэспубліканскім цэнтрам дзіцяча-юнацкага турызму і экскурсій Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. Важную ролю развіцця краязнаўства на Віцебшчыне адыграў кіраўнік аддзела беларусказнаўства і краязнаўства Віцебскага абласнога цэнтра пазашкольнай працы з дзецьмі і падлеткамі А.В. Куржалаў. “Арганаўты мінулага” актыўна ўдзельнічаюць у конкурсах, аглядаў музеяў, канферэнцыях па тэматыцы школьнага краязнаўства. Гурток і музей штогод з’яўляецца пераможцам у абласных і рэспубліканскіх конкурсах.

Дзейнасць гуртка на працягу існавання атрымала некаторыя змены. Так, з 1990-х гг. археалагі Інстытута гісторыі НАН Беларусі і ВДУ краіны сталі праводзіць раскопак меней, прыцягваюць да іх студэнтаў гістарычных факультэтаў, якія праходзілі археалагічную практыку. Не маючы дазволу на асабістыя раскопкі разам з гурткоўцамі прыйшлося перайсці ад археалагічных раскопак да краязнаўчых разведак. Аднак, гэтыя змены мелі свае станоўчыя бакі. Так, на працягу адной вандроўкі па раёну можна адшукаць месцы раней невядомых гарадзішчаў, паселішчаў, курганных груп.

Праз пэўны час працы гуртка ўзнікла духоўная патрэба ў падсумаванні знойдзеных знаходак. З’явілася ідэя стварыць музей. На 1970–1980-я гг. у Міёрскім раёне не было ніводнага музею. З прычыны адсутнасці памяшкання, першая экспазіцыя была створана ў калідоры школы, якая, праз некаторы час, на жаль, была разрабавана [4].

Другая спроба стварэння музея была здзейснена ў 1983 г., калі святкавалася 350-годдзе Міёраў. Часовая экспазіцыя была падрыхта-

вана ў 2-х пакоях былога будынку пошты, у якім месціўся аддзел культуры Міёрскага райвыканкама. Для яе арганізацыі настаўнік перадаў больш 400 экспанатаў, сярод якіх манеты, кнігі, этнаграфічныя матэрыялы. З гэтай ініцыятыва пачалося стварэнне раённага краязнаўчага музея. Аднак фінансаванне не было прадугледжана і матэрыялы пачалі раскрадацца.

Нарэшце, краязнаўчы музей быў створаны ў СШ № 3 у 1986 г., які складаўся толькі на аснове знойдзеных матэрыялаў. Цяпер, гэта адзін з найлепшых школьных музеяў у нашай краіне. На 2009 г. яго асноўны фонд складае 15 тыс. адзінак захоўвання. Многія экспанаты з'яўляюцца унікальнымі у нашай краіне і нават ва Усходняй Еўропе. Напрыклад, фальшывы арабскі дырхем X ст., якога няма нават у Эрмітажы. За час існавання музею яго наведалі больш 60 тыс. чалавек. Сабраныя матэрыялы на столькі багатыя, што на іх аснове ў 2008 г. у сваёй школе Вітольд Антонавіч пры падтрымцы кіраўніцтва стварыў музей “Кнігі і друку”. У яго экспазіцыі і фондах 3 тысячы экспанатаў. У бліжэйшых планах стварэнне музея адукацыі і этнаграфічнага музея. Калі дзеля першага выдзелена памяшканне ў школе, то другі плануецца стварыць ў перавезенай сялянскай хаце і размясціць у двары вучэбнага корпуса.

Выдатны педагог, музейшчык, калекцыянер, Вітольд Антонавіч не абмяжоўваецца толькі збіральніцкай дзейнасцю. Гэта сур'ёзны, удумлівы даследчык Міёршчыны, а дакладней казаць тэрыторыі былых Дзісенскага і Браслаўскага паветаў, і вынікі працы маюць важную навуковую вартасць. Грунтоўныя веды атрыманыя ў час навучання ГрДУ імя Я. Купалы, непасрэдна ўдзел у археалагічных раскопках пад кіраўніцтвам спецыялістаў, самаадукацыя далі практычны вопыт, узбагацілі тэарэтычна, далі магчымасць рабіць самастойны аналіз, вывады.

Ён не толькі бярэ актыўны ўдзел у міжнародных, рэспубліканскіх, рэгіянальных навуковых канферэнцыях, але і сам выступаў адным з арганізатараў канферэнцыі “Дзісенскія чытанні” якая прайшла ў Міёрах летам 1996 г. Удзельнічаў ва ўсіх Браслаўскіх чытаннях (1994, 1997, 2000, 2003), навукова-краязнаўчых чытаннях у г. Глыбокае (1991, 1999), канферэнцыі “Археалогія і гісторыя Полацкай зямлі” (1997), ва ўсіх рэспубліканскіх школьных краязнаўчых чытаннях.

Як вопытны кансультант В.А. Ермалёнак прыняў удзел у стварэнні экспазіцыі Міёрскага, Глыбоцкага і Браслаўскага раённых краязнаўчых музеяў і значнай колькасці школьных музеяў. Перадаў туды шэраг знойдзеных матэрыялаў. У Браслаўскім музейным аб'яднанні і Міёрскім краязнаўчым музеі праводзілася дзве ягоныя персанальныя выставы.

З улікам вялізнай колькасці сабраных матэрыялаў, адной з важных частак краязнаўчай працы В. Ермалёнка з'яўляецца апрацоўка сабраных матэрыялаў, афармленне экспанатаў, пэўныя змены ў экс-

пазіцыі музея, апісанне лёсу экспанатаў, гісторыі знаходак, папулярныя гісторыі і культуры Беларусі, Віцебшчыны, Міёршчыны.

У 1998 г. дзякуючы грамадскай арганізацыі “Памяць і надзея” ездзіў у Вільню, дзе працаваў у аддзеле рукапісаў бібліятэцы Віленскага універсітэта. Знайшоў шмат новых матэрыялаў пра Дзісенскі павет і ўвёў іх навуковы зварот. Асаблівую значнасць уяўляюць здымкі Яна Булгака, на якіх адлюстраваны помнікі архітэктуры, якія не дайшлі да нашых дзён [6].

Асобнай ўвагі заслугоўвае навукова-літаратурная спадчына В.А. Ермалёнка. У “Энцыклапедыі Беларусі” і “Энцыклапедыі гісторыі Беларусі” змешчаны яго артыкулы, прысвечаныя Міёрам. Шэраг артыкулаў надрукаваны ў зборніках “Браслаўскія сшыткі”, “Albarutenica”. Пры падрыхтоўцы гісторыка-дакументальнай хронікі “Памяць” Міёрскага раёна ён адыграў асабліва важную ролю – напісаў для яе шэраг артыкулаў, а значная колькасць матэрыялаў была выкарыстана іншымі даследчыкамі. Браў удзел ён таксама ў стварэнні гісторыка-дакументальных хронік “Памяць” Глыбоцкага і Браслаўскага раёнаў [8]. З іншых пісьмовых прац Вітольда Антонавіча перш за ўсё адзначым кнігу “Очарование Миорского края”, у якой ён стаў аўтарам раздзела, прысвечанага турыстычным маршрутам: “Бронзавы, Сярэбраны і Залаты пярсцёнак Міёршчыны” [7]. На аснове матэрыялаў распрацаваны і выдадзены камплект паштовак “Турыстычныя маршруты Міёршчыны”.

Важнае значэнне маюць публікацыі Вітольда Антонавіча ў рэспубліканскім і мясцовым перыядычным друку: газетах “Труд”, “Настаўніцкая газета”, “Краязнаўчыя газета”, “Народнае слова”, “Сцяг працы”, “Міёрскія навіны”, “Павет” і іншых. Пачалося ўсё ў 1977 г., калі напісаў першы артыкул у раённую газету “Сцяг працы” па выніках раскопак ў в. Махіроўцы. З гэтага часу стаў актыўна пісаць ў газету, з мэтай актывізаваць цікавасць да гісторыі краю. Цяпер, ён аўтар больш 150 артыкулаў, у якіх распавядае пра гісторыю і культуру роднага краю. Пры публікацыі педагог выкарыстоўвае псеўданімы *К. Ярмаленскі, В. Сакун, В. Зніч, В. Крывіч*. Артыкулы падрыхтаваны на высокім навуковым узроўні, напісаны высокамастацкім словам, маюць асветніцкі характар, такім чынам спрыяюць выхаванню у мясцовага насельніцтва пачуцця гонару за свой край, актывізацыі даследаванняў іншымі краязнаўцамі і асобамі, якія цікавяцца гісторыяй раёну. У асабістым архіве маюцца і яшчэ не выдадзеныя працы, напрыклад рукапіс “Наш край – Мёршчына” (120 лістоў).

Вітольда Антонавіча шмат вучняў, якія сталі яго паслядоўнікамі. Аднаму з былых вучняў атрыманыя на занятках гуртка веды нават выратавалі жыццё. Пахірка У. праходзіў службу ў Афганістане. Пры выкананні баявога задання ён звярнуў увагу на тое, што паверхня сцяжыны, па якой трэба было ісці выглядае ненатураль-

на, так, быццам бы на ёй нешта капалі. Ён настаяў на тым, каб былі выкліканы сапёры. Мінёры выкарысталі металашукальнікі, але нічога не знайшлі. Толькі пры дапамозе шчупаў у пазначаных месцах былі знойдзены італьянскія міны з пластыкавым корпусам, якія не фіксаваліся апаратурай. Так “набіць” вока на не значныя, але вельмі важныя дэталі на паверхні землянога пакрыва ён навучыўся пры правядзенні археалагічных разведак разам з настаўнікам.

Вітольд Антонавіч мае займае актыўную грамадскую пазіцыю і высокі ўзровень сумлення. У час вучобы пяць гадоў жыў у адным пакоі інтэрната разам з вядомым у будучым крязнаўцам з Талачыншчыны К. Рамановічам. Разам з ім даследаваў наваколлі Гродна, праводзіў вывучэнне помнікаў Першай сусветнай вайны. Праяўляючы асабістую пазіцыю, яны ўдваёх сталі размаўляць на беларускай мове, за што мелі праблемы з адміністрацыяй універсітэта і КДБ.

За актыўную патрыятычную дзейнасць быў некалькі разоў абвінавачаны ў нацыяналізме і звольнены з працы. Актыўна ўдзельнічае ў дзейнасці па абароне помнікаў гісторыі і культуры праз чытанне лекцый, напісанне артыкулаў, выступленні на канферэнцыях, звароты ў дзяржаўныя органы. Браў удзел у выратаванні ад знішчэння некаторых археалагічных помнікаў: грунтовага могільніка ў в. Казлоўцы, курганных груп каля в. Кублішчына, Лясное, а таксама помнікаў архітэктуры: палаца ў в. Дзедзіна, капліцы ў в. Ідолта, касцёла і царквы ў Дзісне. Доўгі час з’яўляўся намеснікам старшыні Міёрскага раённага аддзялення таварыства аховы помнікаў, уваходзіў у склад яго Рэспубліканскай Рады, з’яўляўся сябрам Рэспубліканскага Савета Усебеларускай экспедыцыі “Наш край”. У 1989 г. браў удзел у працы Устаноўчага з’езду ТБМ і выступіў стваральнікам міёрскага раённага аддзялення ТБМ імя Ф. Скарыны. У якасці дэлегата ўдзельнічаў у працы Усесаюзнага з’езда настаўнікаў у Маскве (1988), Усебеларускага кангрэса за незалежнасць (2000) .

Узнагароджаны прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” (1999), медалём “60 лет Победы в Великой Отечественной войне”, знакам Педагагічнага таварыства “За актыўную працу” [9]. Кандыдат у майстры спорту па класічнай (грэка-рымскай) барацьбе.

Мае высокія маральныя якасці. Лічыць, што на ўроках, у музейных экспазіцыях трэба паказваць не веліч мінулых бітваў і іх палкаводцаў, якія б яны не былі, а разбуральны, антымаральны характар войнаў. Ваенна-патрыятычнае выхаванне – гэта перш за ўсё патрыятычнае выхаванне беларуса для Беларусі, а не дзеля гатоўнасці ваяваць і забіваць дзеля чыіхсці інтарэсаў. Асновы беларускага патрыятызму – у веданні таго багацця культуры, традыцый і звычаяў, якія жывілі наш народ, не далі яму загінуць у змрочныя стагоддзі прыгнёту.

Маем спадзяванні, што крязаўчыю працу бацькі працягне сын – Антон Вітольдавіч Ермалёнак, які скончыў у 2009 г. гістарычны факультэт БДУ, быў размеркаваны на працу ў СШ № 3 г. Міёры, а на цяперашні момант праходзіць тэрміновую службу ва Узброеных сілах нашай краіны.

1. Ермалёнак В.А. // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. Т. 6. Кн. 2. – Мн., 2003. – С. 382.
2. Анкета “Крязаўчы Віцебшчыны”. Ермалёнак В.А. (25.11.2003) // Асабісты архіў аўтара.
3. Казлоўцы // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. Т. 4. – Мн.: БелЭн, 1997. – С. 12.
4. Таляронак, У. “Арганаўты” жывуць у Міёрах / У. Таляронак // Віцебскі рабочы. – 1985. – № 34. – С. 4.
5. Масло, Е. Аргонавты живут в Миорах / Е. Масло // Туризм и отдых. – 1996. – январь. – С. 5.
6. Сучасныя крязаўчы Беларусі. Ермалёнак В.А. // Крязаўчыя газета. – 2005. – № 21. – С. 3.
7. Занкавец, А. “Экспонаты для исторического музея можно найти везде” / А. Занкавец // Знамя Юности. – 2005. – 29 ліпеня. – С. 3.
8. Очарование Миорского края / Ермоленок В.А., Боголей П.И. – Новополоцк: О.В. Молодечкин, 2007. – 50 с.
9. Ермоленок В.А. // Кто есть кто в Республике Беларусь. – Т. 1. Наука, образование / под ред. И.В. Чекалова. – Мн: Энциклопедикс, 2001. – С. 187.

Соловьянов А.П.

ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ НА ВИТЕБЩИНЕ (1991–2005 гг.)

Состояние экономики любой страны зависит от наличия высокопрофессиональных кадров. Подготовкой последних занимаются и профессионально-технические учебные заведения (ПТУЗ).

Количество профессионально-технических учебных заведений Витебской области с 1991 по 2005 гг. сократилось на 4 учреждения – с 40 до 36 [1, с. 94]. Данное уменьшение конечно существенно. Однако если учесть постоянное сокращение рождаемости и соответственно численности школьников региона, то количество профессионально-технических учреждений (ПТУ) соответствовало своему времени.

Кроме того, резкий спад в производстве, рост не востребоваанности квалифицированных рабочих и социальной напряженности, резкое ослабление связей профтехучилищ с предприятиями и организациями и другие факторы создавали реальные предпосылки для сокращения сети учебных заведений профессионально-технического образования (ПТО). Однако государственным структурам, прежде всего местным властям удалось в целом сохранить сеть ПТО.